

Marek Mazurek

Dział Głównego Konserwatora

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 24, 287-316

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAREK MAZUREK

DZIAŁ GŁÓWNEGO KONSERWATORA

Gromadzenie¹ zbiorów w Muzeum Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego rozpoczęto w 1908 r., kustoszem był wówczas Szymon T. Włoszek. Wśród jego współpracowników, konserwacją zbiorów zajmowali się Władysław Koterski-Spalski (od 1916), który obok uruchomienia pracowni fotograficznej, zajął się kompletowaniem i konserwacją kolekcji broni i Zdzisław Lenartowicz artysta malarz i archeolog amator.

W okresie międzywojennym konserwacja zbiorów była dosyć przypadkowa, m.in. z powodu braku funduszy. Po II wojnie światowej, w sytuacji znaczącego poszerzenia zbiorów – głównie o mienie podworskie – najpoważniejszą² bolączką muzeum, obok braków lokalowych, był zły stan zachowania i postępująca degradacja zbiorów, pozbawiona właściwej i profesjonalnej opieki konserwatorskiej, ze względu na brak środków finansowych i pracowni konserwatorskiej.

LATA 60. XX W.

Pilna potrzeba utworzenia wspomnianej pracowni wiązała się z planowaną modernizacją ekspozycji i częściową zmianą profilu Muzeum, poprzez poszerzenie prezentowanej problematyki z zakresu sztuki o galerię malarstwa – głównie polskiego – począwszy od XVII w. do czasów współczesnych oraz o zintensyfikowane zakupy wzbogacające wystawę etnograficzną, regionalne zbiory historyczne, galerię malarstwa oraz zbiory Działu Sztuki uwzględniające perspektywiczny rozwój Muzeum.

W 1962 dokonały się radykalne zmiany w funkcjonowaniu pracowni technicznych (stolarskiej i fotograficznej), które otrzymały pełne najnowsze wyposażenie.

¹ W. Koterski-Spalski, *Historia Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach 1908-1933*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” (dalej Rocznik MŚ), t. 1, 1963, s. 21-42

² A. Oborny, *Muzea okręgu kieleckiego*, Rocznik MŚ, t. 1, 1963, s. 9-20

W tym samym roku³, z kredytów specjalnych Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach, z okazji Roku Ziemi Kieleckiej powołano i zorganizowano **Pracownię Konserwacji Malarstwa i Rzeźby**, przy znaczącym wysiłku i udziale pracowników. Kierownik Wydziału Kultury WRN E. Jaruga przyznał Muzeum 260 tys. złotych na zakupy niezbędnych urządzeń i aparatury dla pracowni specjalistycznych, które były realizowane także w latach następnych.

Bezpośrednim organizatorem był pierwszy kierownik pracowni, konserwator dzieł sztuki Lech Musitowski, absolwent Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, ze współpracownikami. Pierwszą w dziejach muzealnictwa kieleckiego pracownię konserwatorską, usytuowano w pomieszczeniach na II piętrze budynku oficyny w siedzibie Muzeum Świętokrzyskiego przy Rynku i wyposażono w nowoczesne urządzenia oraz sprzęt konserwatorski.

Trzy pomieszczenia zajmowane przez Pracownię Konserwacji Malarstwa i Rzeźby, obok standardowego wyposażenia: stoły do pracy, szafy na sprzęt, odczynniki i materiały konserwatorskie, regały na muzealia, zaopatrzone w digestorium z wyciągiem oraz pulpit do badań analitycznych. Kupiono także sztalugi malarskie, lampy analityczne – operacyjną, rtęciową oraz UV i IR, mikroskopy – biologiczny z przystawkami fotograficznymi i ekranowym, binokular stereoskopowy, aparat z zestawem filtrów i pierścieni do makro- i mikrofotografii, kauter elektryczny, zestaw podręcznych narzędzi konserwatorskich, malarskich, snycerskich i warsztatowych. Pracownię wyposażono także w niezbędne materiały konserwatorskie oraz odczynniki chemiczne.

Powołana pracownia (sądzić dziś należy) nastawiona była przede wszystkim na konserwację zbiorów Działów Sztuki i Historii, głównie malarstwa z uwzględnieniem badań technologicznych. Planowano prowadzenie podstawowych badań technologicznych podobrazy, zapraw, spoiw i pigmentów, składających się na strukturę konserwowanych obrazów. Prace konserwatorskie przy zabytkowych ramach i meblach pozostawiono muzealnej Pracowni Stolarskiej. Nie jest natomiast znany zakres nadzoru konserwatorskiego, ani współdziałania Pracowni Konserwatorskiej i Stolarskiej. Niewątpliwie w 1962 r. zapoczątkowano organizację i profesjonalizację muzealnej służby konserwatorskiej – struktury obejmującej swym działaniem problematykę konserwatorską związaną z funkcjonowaniem szybko rozwijającej się, poważnej instytucji gromadzącej muzealia, w tym dzieła sztuki, archiwalia, pamiątki historyczne, przedmioty etnograficzne, archeologiczne i przyrodnicze, jaką stawało się Muzeum Świętokrzyskie.

Muzealna Pracownia Konserwacji Malarstwa i Rzeźby⁴ zapoczątkowała działalność w lutym 1963 r. w jednoosobowej obsadzie z konserwatorem dzieł sztuki Lechem Musitowskim. Skromna obsada oraz niewystarczająca powierzchnia pomieszczeń pracowni usytuowanej w oficynie (w związku z generalnym remontem w 1964 r.⁵ budynków przy Rynku 3/5) nie pozwalały na uzyskanie oczekiwanych efektów działalności konserwatorskiej, tym bardziej, że ambitne założenia prowadzenia badań technologicznych, wymagały równie czasochłonnych i długotrwałych czynności jak zabiegi konserwatorskie.

³ T. Maszczyński, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 1, 1963, s. 286

⁴ J. Kuczyński, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 2, 1964, s. 388

⁵ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 3, 1966, s. 467

W 1968 w pracowni pracowała Teresa Majta na stanowisku technika konserwatorskiego, którą w 1969 r. zastąpiła Honorata Makuch-Miklaszewska.

W 1970 odeszli Lech Musitowski i Honorata Miklaszewska.

W latach 1964-1969 w pracowni konserwatorskiej⁶ prowadzono prace zabezpieczające i konserwatorskie przy obrazach na rzecz bieżących potrzeb wystawienniczych, w tym monograficznej wystawy malarstwa Józefa Szermentowskiego i wystawy *Portretu Sarmackiego* oraz planowanej stałej Galerii Malarstwa Polskiego⁷, m.in.:

- NN, *Portret księcia Karola Stanisława Radziwiłła* płótno/olej,
- NN, *Portret mężczyzny w zbroi*, płótno/olej,
- NN, *Portret kobiety*, płótno/olej,
- NN, *Portret Jana Wielopolskiego*, płótno/olej,
- K. Orłowski, *Portret Marianny z Jabłonowskich Wielopolskiej*, płótno/olej,
- A. Reychan, *Dama w białej sukni*, płótno/olej,
- J. Pitschmann, *Portret Joachima Tarnowskiego*,
- J. Szermentowski, *Widok Chęcina*, płótno/olej,
- J. Szermentowski, *Widok Sandomierza*, płótno/olej,
- J. Szermentowski, *Widok z okolic Ojcowa*, płótno/olej,
- J. Szermentowski, *Refektarz klasztorny*, płótno/olej,
- R. Kramsztyk, *Vanitas Vanitatum*, płótno/olej, XX w.,
- J. Pankiewicz, *Dziewczynka w czerwonej sukience*, płótno/olej,
- J. Ch. Lampi, *Portret Elżbiety Grabowskiej*, płótno/olej,
- NN, *Portret Leona Radziwiłła*, płótno/olej,
- T. Makowski, *Dziewczyna w kurniku*, płótno/olej,

W 1968 dla Działu Etnograficznego⁸ na stałą wystawę etnograficzną poddano zabiegom konserwatorskim 14 przedmiotów metalowych. W 1969 40 metalowych muzealiów przygotowano na wystawę *Z dziejów rzemiosła na Kielecczyźnie*. Ponadto w Pracowni Konserwatorskiej wykonano szereg prac i ekspertyz dla potrzeb Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach. Przygotowywano także opinie konserwatorskie przedmiotów oferowanych Muzeum do zakupu.

Pracownia stolarska przeprowadziła konserwację mebli dla Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego i XIX-wiecznych mebli ze zbiorów muzealnych.

Przedmioty archeologiczne w miarę możliwości konserwowano siłami własnymi Działu Archeologii.

Inne muzealia Działu Sztuki głównie tkaniny, obrazy wielkoformatowe i meble konserwowane były najczęściej przez PP. Pracownie Konserwacji Zabytków, z kredytów Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach m in.:

- Tapiseria *Triumf Ateny*, przez PKZ w Warszawie
- NN, *Portret Aleksandra Sotyka*, płótno/olej, przez PKZ w Krakowie
- J. Szermentowski, *Krajobraz nadrzeczny*, płótno/olej, przez PKZ w Krakowie(?)
- komoda praska, przez PKZ w Krakowie
- dwie skrzynie późnorenesansowe przez PKZ w Krakowie
- Rzeźba Chrystusa Frasobliwego,

⁶ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 4, 1967, s. 438-440, 493

⁷ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 5, 1968, s. 372, 382

⁸ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 6, 1970, s. 701, 706-707

W latach 1967-1968 na zlecenie zewnętrzne poddano konserwacji narzędzia i sprzęty użytkowe ze zbiorów Działu Etnograficznego, przewidywane na stałą wystawę oraz rękopisy, książki i belkę stropową dla oddziału Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego.

W czasie rewaloryzacji dworku Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, w latach 1965 – 1966, poddano konserwacji obrazy, książki i egzemplarze zabytkowej broni. W 1969 konserwowano część mebli z jadalni i cały komplet do palarni. Wszystkie prace wykonane zostały przez wykonawców zewnętrznych.

W 1965 na Zamku w Szydłowcu otwarto Oddział Konserwatorski Muzeum Świętokrzyskiego, który organizował, a potem nim kierował konserwator dzieł sztuki Norbert Szunke. Trzecią kondygnację skrzydła wschodniego, w całości przeznaczono na potrzeby drugiej w województwie, nowoczesnej zaprojektowanej i wyposażonej pracowni konserwatorskiej wraz z laboratorium, atelier rentgenowskim i magazynami. Do zadań nowego Oddziału zaliczono obsługę konserwatorską macierzystej placówki i regionalnych muzeów pozbawionych możliwości dostępu do profesjonalnych usług konserwatorskich oraz konserwacji ważniejszych obiektów wskazanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach. Oddział Konserwatorski przygotowany został do prowadzenia badań technologicznych dzieł sztuki, prac konserwatorskich z zakresu malarstwa sztalugowego i rzeźby polichromowanej (w tym wielkoformatowych i wielkogabarytowych dzieł sztuki), malarstwa ściennego, rzeźby kamiennej oraz naukowych dokumentacji konserwatorskich.

W 1967 r. w ramach II Międzynarodowej Kampanii Muzealnej organizowane przez ICOM pracownia była wizytowana spotykając się z dużym uznaniem uczestników.

W trakcie uruchamiania pracowni konserwatorskiej w Szydłowcu, szef oddziału Norbert Szunke w kieleckiej pracowni prowadził prace konserwatorskie przy obrazach ze zbiorów Muzeum Świętokrzyskiego m.in. przy portrecie Adama Czartoryskiego. Pracownia szydłowiecka podjęła szeroką działalność konserwatorską i badawczo-ekspercką, opracowując rozpoznania i orzeczenia konserwatorskie. W latach 1966-1972 wykonano m.in.:

- Ekspertyzę do obrazu NN *Portret astronoma* z Muzeum im. Przyppkowskich w Jędrzejowie
- Programy prac konserwatorskich dla obrazów z kościołów w Kijach i Wodzisławiu
- Ekspertyzy konserwatorskie rzeźby Madonny i nagrobka Zebrzydowskiej z katedry kieleckiej
- Ekspertyzę klimatyczną w kościele w Szczekocinach i opinię wariantów ogrzewania w kolegiacie w Wiślicy
- Ekspertyzy konserwatorskie dla obiektów z Tulejowa-Podklasztorza dla XVII-wiecznych obrazów *Portretu Księcia Konrada Krakowskiego*, *Portretu arcybiskupa Piotra Śreniawity Św. Marii Magdaleny*, rokokowego umbrakulum rzeźby gotyckiej *Św. Trójca*
- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Santa Conversazione*, XV w.
- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Misericordia Domini*, XV w. z Sulisławic
- Ekspertyzę konserwatorską skrzydeł tryptyku, ok. 1500 r. ze Zborówka
- Ekspertyzę konserwatorską tryptyku, poł. XVI w. z Tarczka
- Ekspertyzę konserwatorską fragmentów tryptyku, pocz. XVI w. z Bodzentyna

- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Madonna z Dzieciątkiem*, pocz. XVI w. ze Skrzynna
- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Zaśnięcie Matki Boskiej*, XVI w. z Nowego Korczyna
- Przegląd konserwatorski obiektów uszkodzonych w pożarze kościoła Benedyktynek w Sandomierzu
- Konserwację *Madonny z Dzieciątkiem i św. Janem*, Timotea Vitti, z kolegiaty w Opatowie
- Konserwację rzeźby kamiennej *Pielgrzym*, z Nowej Słupi
- Konserwację obrazu W. Wojtkiewicza *Portret Maryny Raczyńskiej* z Muzeum Świętokrzyskiego
- Konserwację obrazu J. Peszki *Portret rodziny Borchów* z Muzeum Świętokrzyskiego
- Konserwację obrazu F.S. Kowarskiego *Paganini* z Muzeum Świętokrzyskiego
- Konserwację obrazu J. Szermentowskiego *Klasztor na Św. Krzyżu* z Muzeum Świętokrzyskiego
- Konserwację obrazu J. Głowackiego *Przełom Dunajca* z Muzeum Świętokrzyskiego
- Konserwację obrazu *Szlachcica w zbroi* z Muzeum Okręgowego w Radomiu
- Konserwację obrazu W. Bakałowicza *Czytanie listu* z Muzeum Okręgowego w Radomiu

W 1967 przez rok w pracowni pracowała Jadwiga Szunke jako praktykant, a w 1968 na podobnych stanowiskach Gabriela Olszewska i Zofia Wesołowska. W 1969 pracował Henryk Wołujewicz jako starszy asystent konserwatorski i rozpoczęła pracę Bożena Kozubek praktykant konserwatorski.

W 1966 kierownik kieleckiej pracowni konserwatorskiej, wspólnie z kierownikami zainteresowanych działów, opracowali założenia programowe dla przyszłej pracowni i magazynów w dawnym spichlerzu przy ul. Zamkowej. Projekt nigdy jednak nie został zrealizowany.

Pracownie szydlowiecka i kielecka opracowały karty obiektów i karty konserwatorskie dla zabytków etnograficznych ze zbiorów Muzeum Świętokrzyskiego.

LATA 70. XX W.

Zawirowania związane z odejściem dotychczasowego kierownika Lecha Musirowskiego, spowodowały zawieszenie na rok działalności pracowni kieleckiej. W grudniu 1970 r. Pracownię Konserwacji Dział Sztuki Muzeum Świętokrzyskiego objął konserwator dzieł sztuki Jan Błyskosz, absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, kierując nią do końca 1980 r., który wprowadził system stałej obsługi i profilaktyki konserwatorskiej obejmujący całe zbiory. Rozpoczęto także stałą rejestrację warunków klimatycznych na ekspozycjach we wnętrzach pałacu biskupów krakowskich i magazynach Działu Sztuki.

Pracownia przejęła kontrolę i włączyła do swoich działań przygotowanie wystaw i pojedynczych obiektów do transportu. W szczególnych przypadkach jej pracownicy wykonywali zabezpieczenia i pakowali, zwłaszcza obrazy wysyłane na wystawy własne i używane na ekspozycje organizowane przez inne muzea w kraju i poza jego granicami.

Początek lat 70. XX w.⁹ to przejście przez Muzeum pałacu biskupów krakowskich. Plany przygotowania dużej ekspozycji wewnątrz historycznych, wymagały podjęcia dużego wysiłku organizacyjnego i finansowego, także w sferze konserwatorskiej.

W 1970 wytypowane tkaniny i meble przekazano do konserwacji w Pracowniach Konserwacji Zabytków w Warszawie, Krakowie i Poznaniu. W SP „Plastyka” w Warszawie wykonano prace konserwatorskie przy obiektach etnograficznych, w tym strojach ludowych, tkaninach i rzeźbach.

Okręgowa Pracownia Konserwatorska w Szydłowcu po 5 latach od rozpoczęcia prac organizacyjnych i 3 latach normalnej działalności konserwatorskiej, na początku 1970 została oficjalnie otwarta jako pierwsza tego typu pracownia w Polsce. W ramach uroczystości odbyła się konferencja naukowa pod patronatem Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków.

Pracownia rozpoczęła realizację programu opracowania wytycznych konserwatorskich obejmujących warunki klimatyczne i środki profilaktyczne dla muzeów okręgowych i biograficznych na Kielecczyźnie¹⁰.

W 1970 w pracowni przestali pracować Andrzej Górecki i Bożena Kozubek, a pracę rozpoczęli Helena Godecka starszy asystent konserwatorski, Wiesława Pastuszko praktykant konserwatorski i Zygmunt Chałupka pomocnik techniczny.

Kontynuowano ekspercką i konserwatorską działalność, wykonano m.in.:

- Ekspertyzy konserwatorskie rzeźb *Madonny z Dzieciątkiem*, XV w. z Szańca i Chęciny
- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Św. Rodzina*, XVI w. ze Św. Katarzyny
- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Matka Boska Szkaplerzna*, XVII w. z Piotrkowic
- Ekspertyzę konserwatorską obrazu *Pieta*, XVII w. z Piotrkowic
- Konserwację obrazu *Portret arcybiskupa Piotra Śreniawity*, z Podklasztorza
- Konserwację obrazu *Św. Leonard z Mirca*
- Konserwację obrazu J.N. Głowackiego *Spadek Białego Dunajca* z Muzeum Świętokrzyskiego
- Konserwację obrazu J. Szermentowskiego *Chęciny* z Muzeum Świętokrzyskiego

Rozpoczęła pracę Anna Wichowska jako praktykant w Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu.

W 1971 r. Muzeum Świętokrzyskie przejęło zespół pałacowy wraz z przynależnymi budynkami i terenami¹¹.

PP PKZ w Kielcach wykonały dla Działu Etnografii prace zabezpieczające, dezynfekcyjne i dezynfekcyjne drewnianych obiektów, stanowiących wyposażenie zabytkowej chaty w Bielinach.

W kieleckiej pracowni konserwatorskiej przeprowadzono konserwację obrazów m.in.:

- A. Brygierski, *Portret Kajetana Sotłyka*, płótno/olej

⁹ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 7, 1971, s. 445, 455-456

¹⁰ N. Szunke, Międzywojewódzka Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki w Szydłowcu. Katalog wykonanych prac konserwatorskich w latach 1967-1977, Szydłowiec 1977

¹¹ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 8, 1973, s. 444, 455

- NN, *Martwa natura z koszem owoców*, płótno/olej
 - NN, *Martwa natura ze zwierzyną*, płótno/olej
 - NN, *Martwa natura z owocami i czerwoną draperią*, płótno/olej
- Rozpoczęto rejestrację warunków klimatycznych we wnętrzach pałacu i magazynach ze zbiorami sztuki.

W pracowni stolarskiej prowadzono drobne prace przy zabytkowych meblach.

Kontynuowane też prace konserwatorskie przy zabytkowych meblach i tkaninach w PP PKZ oddziały w Krakowie, Warszawie i Poznaniu oraz w „Desie”.

Okręgowa Pracownia Konserwatorska w Szydłowcu wykonała dla Muzeum Świętokrzyskiego prace konserwatorskie przy następujących obrazach:

- NN, *Martwa natura z ptakami*, płótno/olej
- NN, *Martwa natura z kwiatami*, płótno/olej
- NN, *Martwa natura z palmą*, płótno/olej
- NN, *Śmierć Agrypiny*, płótno/olej

W 1972 pracę w kieleckiej pracowni konserwatorskiej rozpoczęła Barbara Stusik na stanowisku laboranta. W pracowni szydlowieckiej rozpoczęła pracę Beatriśa Hirszenberg na stanowisku asystenta konserwatorskiego i Zofia Rutowicz jako stażystka, a przestali pracować Wiesław Pastuszko i Anna Wichowska¹².

Do muzeum powróciło 35 mebli po konserwacji w PP PKZ O/Kraków.

W kieleckiej pracowni konserwatorskiej prowadzono prace przy malarstwie sztalugowym, m.in. przy następujących obrazach:

- B. Gołębiowski, *Portret biskupa Felicjana Szaniawskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Antoniny Olszowskiej*, płótno/olej
- H. Pilatti, *Zabawa wiejska*, płótno/olej
- F. Kostrzewski, *Powrót z pracy w polu*
- J. Szermentowski, *Droga do wsi*, płótno/olej
- O. Boznańska, *Amazonka*, płótno/olej
- R. Kramsztyk, *Port bretoński*, płótno/olej

Kontynuowano stałą kontrolę warunków klimatycznych na ekspozycjach, szkolenia pomocników muzealnych z zakresu profilaktyki konserwatorskiej, utrzymywano stały nadzór konserwatorski transportów dzieł sztuki, w związku z organizowanymi wystawami czasowymi.

W Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu wykonano ekspertyzy terenowe na zlecenie WKZ, prace konserwatorskie m.in. przy:

- rzeźbie drewnianej polichromowanej, *Madonna z Dzieciątkiem*, z Goleniowa
- obrazie na desce *Zwiastowanie*, z kościoła w Słupi Jędrzejowskiej
- a także badania i fotografie do obrazu ze zbiorów Muzeum Świętokrzyskiego A. Misiowski, *Portret Franciszka Gonzagi Wielopolskiego*, płótno/olej,

W 1973 w Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu rozpoczęła pracę Stanisława Tamioła jako laborant, a przestały pracować Beatriśa Hirszenberg i Zofia Rutowicz¹³.

W pomieszczeniach parteru pałacu zorganizowano magazyny Działu Sztuki, przeniesione z siedziby przy Rynku.

PP PKZ O/Kielce wykonały prace konserwatorskie przy 28 obiektach ze zbiorów Działu Etnograficznego.

¹² A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 9, 1975, s. 528-529, 543

¹³ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MŚ, t. 9, 1975, s. 588-599

PP PKZ O/Warszawa wykonano konserwację znacznej ilości zabytków rzemiosła artystycznego, muzealiów głównie metalowych.

W kieleckiej pracowni konserwatorskiej poddano konserwacji m.in. obrazy:

- NN, *Scena pasterska*, płótno/olej, szkoła holenderska
- NN, *Krowy na pastwisku*, deska/olej, szkoła holenderska
- NN, *Kobieta z perłą*, płótno/olej, szkoła wenecka
- NN, *Putta z psami*, płótno/olej, szkoła wenecka
- NN, *Portret Jakuba Sobieskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Antoniny Olszowskiej*, płótno/olej

W pracowni przygotowywane były ekspertyzy obiektów zgłaszanych do zakupu.

Prowadzono prace zabezpieczające i konserwatorskie przy przedmiotach ze zbiorów rzemiosła artystycznego, odnawiano zabytkowe ramy.

W 1974 z PP PKZ O/Warszawa wróciły po konserwacji wyroby rzemiosła artystycznego oraz pastel Stanisława Wyspiańskiego *Skarby Sezamu*. Przeprowadzono także konserwację siedmiu zegarów z ekspozycji pałacowej¹⁴.

W kieleckiej pracowni konserwatorskiej prowadzono prace przy obrazach przewidywanych do galerii malarstwa polskiego oraz na ekspozycję wewnątrz XVII i XVIII-wiecznych:

- F. Kostrzewski, *Krajobraz wiejski – letni*, płótno/olej
- F. Kostrzewski, *Powrót z jarmarku*, płótno/olej
- NN, *Portret Franciszka Rupniewskiego*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Studium drzew*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Krajobraz wiejski*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Widok Sandomierza od strony Wisły*, płótno/olej
- W. Ślewiński, *Wazon z kwiatami*, płótno/olej
- F. Pausch, *Studium zebraka*, płótno/olej
- F. Lampi, *Portret kobiety w koronkowym czepku*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Pejzaż z kościołem*, płótno/olej

W Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu prowadzono prace konserwatorskie przy obiektach z regionalnych muzeów i kościołów m.in.:

- obrazie na desce *Pokłon Trzech Króli*, XVII w. z kościoła w Skalbmierzu
 - obrazie na płótnie, *Portret starego Żyda*, XVIII w., z Muzeum Regionalnego w Radomiu
 - obrazie na płótnie, *Astronom*, XVII w., z Muzeum Przyppkowskich w Jędrzejowie
 - obrazach z Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach:
 - NN, *Pejzaż z jeźdźcem*
 - J. Malczewski, *Pytia*, dykta/olej
 - F.K. Lampi, *Portret Leonii Wielopolskiej*, płótno/olej
 - H. Siemiradzki, *Kobieta przed pałacem o zmroku*, płótno/olej
 - S. Kamocki, *Pejzaż*, płótno/olej
 - H. Rigaud, *Portret Jana Dobrogosta Krasińskiego*, płótno/olej
- a także ekspertyzy na zlecenie WKZ

W pracowni szydlowieckiej rozpoczęły pracę Genowefa Kamińska i Bożena Jusiewicz na stanowiskach laborantek, a przestały pracować Helena Godecka i Stanisława Tamiola.

¹⁴ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MNKi, t. 10, 1978, s. 490-491, 500

W 1975 Muzeum Świętokrzyskie zostało mianowane Muzeum Narodowym.

W PP PKZ w Warszawie¹⁵ ukończono wieloletnią konserwację gobelinu flamandzkiego *Triumf Ateny*, prace zabezpieczające przy gobelinie *Bitwa nad Granikiem*, a także podano konserwacji 18 egzemplarzy porcelany polskiej i obcej.

Za pośrednictwem Spółdzielni Pracy Artystów Plastyków „Plastyka” w Warszawie przeprowadzono konserwację 35 obiektów etnograficznych, w tym figury i obrazy kultowe, obrazy Marii Wiśnios oraz oleodruki.

PP PKZ w Kielcach wykonały konserwację wybranych żelaznych obiektów etnograficznych.

W kieleckim Liceum Sztuk Plastycznych zabezpieczono 20 drewnianych przedmiotów, głównie sprzęt tkacki.

Przejęcie funkcji pełnej obsługi konserwatorskiej przez muzealną pracownię konserwatorską, wiązało się z przeprowadzeniem gruntownej modernizacji pomieszczeń w oficynie przy ul. Orlej. Jednocześnie po sąsiedzku, w pomieszczeniach zwolnionych po przeniesieniu magazynów Działu Sztuki do zespołu pałacowego, urządzono pracownię fotograficzną ściśle współpracującą z pracownią konserwatorską.

W trakcie roku przygotowano pracownię do remontu, kończąc rozpoczęte prace konserwatorskie przy obrazach:

- J. Faworski, *Portret Janowej Linowskiej*, płótno/olej
- F. Smuglewicz, *Judyta z głową Holofernesa*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Portret matki*, płótno/olej

Okręgowa Pracownia Konserwatorska w Szydłowcu decyzją wojewody radomskiego została przekształcona w Międzywojewódzką Pracownię Konserwacji Dzieł Sztuki w Szydłowcu – mimo że do 31 grudnia 1975 r. była oddziałem Muzeum Narodowego w Kielcach.

W 1976 PP PKZ O/Kielce wykonały konserwację 75 obiektów stanowiących wyposażenie warsztatu kołodziejskiego z Bodzentyna¹⁶.

Za pośrednictwem SPAP „Plastyka” w Warszawie konserwowano tkaniny i stroje etnograficzne.

PP PKZ oddziały w Krakowie i Warszawie wykonały prace konserwatorskie przy wielkoformatowych portretach sarmackich oraz porcelanie.

W Muzeum Rzemiosła Artystycznego w Warszawie wykonano konserwację zegarów ze zbiorów Działu Sztuki.

W muzealnej pracowni konserwatorskiej przeprowadzono konserwację obrazów, m.in.:

- Ł. Orłowski, *Portret Urszuli Wielopolskiej*, płótno/olej
- S. Lentz, *Portret Konstantego Radkiewicza*, płótno/olej
- NN, *Portret Zygmunta Gonzagi Myszkowskiego*, płótno/olej
- NN, *Dama z czasów saskich*, płótno/olej
- NN, *Dama w zielonej sukni*, płótno/olej

Pracę rozpoczął Maciej Michalecki jako renowator-stolarz, a przestała pracować Barbara Błyskosz.

¹⁵ A. Oborny, *Kronika muzealna* „Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach” (dalej Rocznik MNKi), t. 10, 1978

¹⁶ A. Oborny, *Kronika muzealna*, Rocznik MNKi, t. 11, 1980, s. 276

W 1977 prowadzono¹⁷ prace konserwatorskie przy eksponatach Działu Etnografii w SPAP „Plastyka” w Warszawie, i całopostaciowych portretach sarmackich w PP PKZ O/Kraków.

W muzealnej pracowni konserwatorskiej kontynuowano wieloletnią akcję konserwatorską zmierzającą do ekspozycyjnego przygotowania kolekcji portretu sarmackiego. Poddano konserwacji następujące obrazy:

- NN, *Portret Józefa Jaxy Bąkowskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Waleriana Olszowskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Jerzego Radziwiłła*, płótno/olej
- NN, „*Portret Stanisława Mateusza Rzewuskiego*”, płótno/olej
- NN, *Portret Jana Wielopolskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Marianny Wielopolskiej*, płótno/olej
- NN, *Portret szlachcica w zbroi*, płótno/olej
- A. Misiowski, *Portret Franciszka Wielopolskiego*, płótno/olej

W pracowni rozpoczęli pracę Dorota Danielczenko-Iliew na stanowisku adiunkta konserwatorskiego i Krzysztof Mielecki jako renowator konserwatorski, a przestał pracować Maciej Michalecki.

W 1978, w roku jubileuszu 80-lecia Muzeum¹⁸, na wystawę okolicznościową przygotowano kolejne portrety sarmackie:

- NN, *Portret Jerzego Mniszcha*, płótno/olej
- NN, *Portret Anny Konstancji z Lubomirskich Wielopolskiej Małachowskiej*, płótno/olej
- NN, *Portret Jana Suheckiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Jakuba Karnickiego*, płótno/olej

Wykonano szereg zabiegów konserwatorskich przy zabytkowych ramach oraz obiektach ze zbiorów rzemiosła artystycznego.

W PP PKZ O/Kielce poddano konserwacji zabytki metalowe z Działu Archeologii, a z Działu Historii część monet pochodzących ze skarbu z Jędrzejowa.

Dział Przyrody we własnym zakresie dokonał konserwacji części zbiorów.

W 1979 w pracowni przygotowywano obrazy o tematyce krajobrazowej, na wystawę prezentowaną w Berlinie i Atenach.

Poddano konserwacji m.in. obrazy:

- J. Rubczak, *Port rybacki*, płótno/olej
- S. Kamocki, *Pejzaż z kapliczką*, płótno/olej
- T. Cybulski, *Planty krakowskie*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Widok Kępy Puławskiej*, płótno/olej
- S. Kamocki, *Pejzaż z krzakiem głogu*, płótno/olej

a także

- R. Kochanowski, *Krowy na łące*, płótno/olej
- F. Brzozowski, *Sianokosy*, płótno/olej
- R. Niesiołowski, *Pasjans*, płótno/olej

Prowadzono także prace konserwatorskie przy zabytkowych ramach i ceramice.

¹⁷ A. Oborny, *Kronika muzealna 1977*, Rocznik MNKi, t. 11, 1980, s. 334-334

¹⁸ A. Oborny, *Kronika muzealna 1978*, Rocznik MNKi, t. 12, 1982, s. 388

LATA 80. XX W.¹⁹

W 1980 r. odeszła z pracowni Dorota Danielczenko-Iliew, a kierownik pracowni konserwator dzieł sztuki Jan Błyskosz z końcem 1980 r. objął stanowisko Głównego Konserwatora Zamku Królewskiego na Wawelu. W 1981 r. kierownikiem pracowni został konserwator dzieł sztuki Marek Mazurek, absolwent Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W 1982 r. rozpoczął pracę Piotr Sieradzki, absolwent Liceum Sztuk Plastycznych w Kielcach, na stanowisku renowatora. Na początku lat 80. w pracowni pracowały 2, a wkrótce 3 osoby.

W dwóch początkowych dekadach działalność muzealnej Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki ograniczała się do konserwacji zbiorów malarstwa, sporadycznie zabytkowych ram i przedmiotów rzemiosła artystycznego oraz doraźnych prac interwencyjnych, rozszerzona następnie o nadzory i bieżącą obsługę oraz profilaktykę konserwatorską. Rozwój Muzeum, połączony z przejściem pałacu biskupów krakowskich, powiększenie zbiorów, wreszcie rozszerzenie działalności merytorycznej, wystawienniczej i edukacyjnej, spowodowały stopniowe zwiększenie zadań pionu konserwatorskiego.

Od początku 1981 r. w Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki utrzymano pełną obsługę konserwatorską zbiorów malarstwa, uwzględniając ramy jako integralną część obrazów, szkła i ceramiki, przedmiotów metalowych, a wkrótce także mebli.

Pozostałe muzealia; na podłożu papierowym, tkaniny, zbiory przyrodnicze i archeologiczne, objęte zostały nadzorem konserwatorskim oraz doraźną i profilaktyczną obsługą konserwatorską.

Pracownia kontynuowała bieżący monitoring i rejestrację warunków klimatycznych na ekspozycjach, rozszerzony na magazyny i zwiększając częstotliwość pomiarów.

Kierownik Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki został stałym członkiem Komisji Zakupów Muzealiów, a w pracowni wykonywano ekspertyzy konserwatorskie dzieł oferowanych do zakupu.

Pion konserwatorski sprawował nadzór przy organizacji wystaw czasowych, a także przygotowywał obiekty do transportu i uczestniczył w pakowaniu.

W związku z nowymi wymogami formalnymi, do zadań przypisano również sporządzanie opinii konserwatorskich używanych i ekspediowanych muzealiów.

Ustanowiono stałe nadzory konserwatorskie połączone z profilaktyką konserwatorską, nad ekspozycjami i zbiorami Muzeum Narodowego oraz Oddziałów. W konsekwencji od 1984 r. na stałych ekspozycjach, wprowadzono coroczne, szczegółowe przeglądy konserwatorskie, połączone z doraźnymi pracami konserwatorskimi i porządkowymi.

Prowadzone prace konserwatorskie w pałacu, na elewacjach przy kamiennych detalach architektonicznych i fryzie sgrafittowym oraz we wnętrzach przy malarstwie ściennym i drewnianych stropach polichromowanych w pokojach prałackich (w ścisłej współpracy z Działem Budowlano-Konserwatorskim) wymagały sprawowania roboczych nadzorów konserwatorskich.

W 1980 prowadzono planowe prace konserwatorskie, a także przygotowano obiekty do wystawy *Inspiracje sztuką Japonii*

¹⁹ A. Oborny, J. Kuczyński, E. Postoła, *Kronika muzealna 1979-1982*, Rocznik MNKi, t. 13, 1984, s. 414-415

Poddano konserwacji m.in. następujące obrazy:

- K. Frycz, *Japonki w Tokio*, płótno/olej
- A. Schoupe, *Widok Itzy*, płótno/olej
- G. Gwozdecki, *Wieczorna tęsknota*, płótno/olej
- NN, *Portret Józefa Sołtyka*, płótno/olej
- NN *Portret Tomasza Sołtyka*, płótno/olej

a także

- K. Sichulski, *Ryby*, płótno/olej
- J. Mehoffer, *Macierzyństwo*, płótno/olej
- J. Stanisławski, *Floksy*, tektura/olej

Przygotowywano obrazy na planowaną wystawę *Polskie malarstwo pejzażowe*, a także prowadzono obsługę konserwatorską wystaw czasowych.

Uzupełniano wyposażenie pracowni oraz dokonywano zakupów specjalistycznych materiałów konserwatorskich.

W 1982 prowadzono przygotowania obiektów do wystawy *Portret sarmacki*.

Przeprowadzono prace konserwatorskie przy obrazach:

- J. Szermentowski, *Wieś kielecka*, płótno/olej
- J. Stanisławski, *Krajobraz stepowy*, tektura/olej
- F. Kostrzewski, *Pejzaż wiejski*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Pejzaż ze strumieniem*, płótno/olej
- J. Szermentowski *Ratusz w Sandomierzu*, płótno/olej

Prowadzono badania i opiniowano obiekty dla Komisji Zakupu Muzealiów.

Mając świadomość znaczących potrzeb w dziedzinie konserwacji mebli, których duża kolekcja znajduje się w zbiorach Muzeum, w 1983 r. powołano Pracownię Konserwacji Mebli, w pomieszczeniach przybudówki oficyny przy ulicy Orlej²⁰. Pracownię wyposażono w stacjonarne maszyny i podręczne urządzenia do obróbki drewna oraz warsztatowe narzędzia snycerskie, stolarskie i ślusarskie, a także niezbędne materiały konserwatorskie. Przejęte dotychczasowe zadania konserwatorskie muzealnej pracowni stolarskiej, uzupełniono o monitoring stanu zachowania kolekcji mebli, prace profilaktyczne i zabezpieczające oraz kompleksowe prace konserwatorskie.

W muzealnej Pracowni Konserwacji Działa Sztuki przeprowadzono konserwację obrazów m.in.:

- J. Malczewski, *Chrystus Frasobliwy*, płótno/olej
- O. Boznańska, *Martwa natura z budzikiem*, płótno/olej
- F. Kostrzewski, *Pejzaż letni*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Droga do wsi*, płótno/olej
- J. Malczewski, *Chrystus Frasobliwy*, płótno/olej
- NN, *Portret Marianny z Jabłonowskich Wielopolskiej*, płótno/olej
- NN, *Portret Jana Sucheckiego*, płótno/olej

Wykonano prace konserwatorskie przy zabytkowych ramach i meblach. Przygotowano również passe-partout do drzeworytów.

Prowadzono roboczy nadzór konserwatorski przy pracach wykonywanych przez PP PKZ O/Kielce w pałacu na elewacji i w loggii wschodniej.

²⁰ A. Oborny, B. Erber, E. Postoła, J. Głowka, A. Kwaśnik-Gliwińska, R. de Latour, W. Ozdoba-Kosierkiewicz, *Kronika muzealna 1983*, Rocznik MNKi, t. 14, 1985, s. 341-342

Dział Archeologii własnymi siłami poddał konserwacji monety skarbu z Małogoszcza, a Dział Przyrody przeprowadził prace zabezpieczające eksponowanych muzealiów i zbiorów entomologicznych.

Przez SPAP „Plastyka” z Warszawy przeprowadzono prace konserwatorskie przy dwóch szpalerach oraz tkaninach tureckiej i perskiej, a także kilkunastu eksponatach porcelanowych, drzeworytach Stefana Mrożewskiego i pojedynczych rycinach o tematyce mitologicznej i historycznej.

W PP PKZ O/Warszawa rozpoczęły prace konserwatorskie przy gobelinie *Święta Rodzina na tle ogrodu*.

Przez SP „Artem” wykonano prace konserwatorskie przy rycinach albumu widoków historycznych Polski Napoleona Ordy i roczniku „Gazety Kieleckiej”.

W Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu poddano konserwacji dyplomy i adresy jubileuszowe Henryka Sienkiewicza.

W Pracowni Metaloplastyki w Kielcach przeprowadzono renowację żeliwnego popiersia Stanisława Staszica i żeliwnego stolika oraz mosiężnego żyrandola z Obłęgorka.

W 1984 wykonano²¹ kompleksowe i doraźne prace konserwatorskie przy obrazach i ramach, zabytkowych meblach, muzealiach ze zbiorów rzemiosła artystycznego. Prowadzono obsługę konserwatorską wystaw, w tym zagranicznych, *Broń ze zbiorów Muzeum Narodowego* prezentowana w Berlinie i *Polski portret reprezentacyjny XVII-XVIII w.* w Londynie. Do obydwu wystaw wykonano indywidualny system bezpiecznego transportu.

Uczestniczono w ich przeniesieniu zbiorów ze skrzydła południowego do północnego i zabezpieczeniu na czas remontu.

Wykonano prace konserwatorskie m.in. przy obiektach:

- A. Brygierski, *Portret biskupa Kajetana Sołtyka*, płótno/olej
- NN, *Portret Stefana Korczaka-Komorowskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret szlachcica w zbroi*, płótno/olej
- NN, *Portret Kacpra Wielopolskiego*, płótno/olej
- J. Peszka, *Portret Jacka Małachowskiego*, płótno/olej
- J. Malczewski, *Chrystus Frasobliwy*, płótno/olej
- W. Borowski, *Polowanie*, płótno/olej

Pracowano też przy kilku innych obiektach oraz kilkunastu ramach i stoliku rokokowym.

W PP PKZ O/Warszawa zakończone zostały prace przy obrazie J. Brandta *Wyjazd Marysieńki z Wilanowa*.

W 1985 r.²² przejmowano pod względem konserwatorskim około 800 prac Wojciecha Weissa w jego domu rodzinnym, ze zbiorów prywatnych, na wystawę monograficzną. Przygotowano opinie konserwatorskie, zabezpieczano i pakowano do transportu, a następnie przewieziono do siedziby Muzeum. W pracowni wykonano niezbędne prace konserwatorskie przy obrazach wymagających interwencji, przygotowano obiekty do celów ekspozycyjnych, w tym wykonując brakujące krosna dla obrazów na płótnie przechowywanych w tekach, passe-partout dla akwarel i rycin, ramy dla pozbawionych oprawy obrazów.

²¹ A. Oborny, *Kronika muzealna 1984*, Rocznik MNKi, t. 15, 1986, s. 460

²² A. Oborny, *Kronika muzealna 1985*, Rocznik MNKi, t. 16, 1992, s. 385

W wewnętrznej działalności konserwatorskiej skupiano się na obiektach z Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku, w związku z przygotowaniem nowej wystawy stałej i modernizacji wnętrz mieszkalnych pisarza.

Prowadzono stałe nadzory konserwatorskie, w tym przy organizacji wystaw oraz pracach konserwatorskich prowadzonych przez PP PKZ O/Kielce w loggii wschodniej i na elewacjach korpusu głównego (sgraffito, kamieniarka okienna, gzymsy koronujący, bonie) oraz sklepieniu stiukowym w kaplicy pałacowej. Prowadzono także nadzór konserwatorski w pałacyku w Oblęgorku.

Zewnętrzne prace konserwatorskie prowadzone były przez SPT „Sztuka Polska” w Krakowie oraz „Plastyka” w Warszawie przy ceramice i makacie wschodniej z XVIII w., a w PP PKZ w Warszawie poddano konserwacji fotel z wizerunkiem Władysława IV z XVII w. i zegar karetowy z XVIII w.

W 1986²³ przygotowano obrazy na wystawę *Polski portret reprezentacyjny i trumienny*, w Finlandii, a następnie pakowano w skrzynie do transportu w klimatyzowanym kontenerze. Przemieszczenie z Helsinek do Turku, a potem transport powrotny obsługiwane były przez pion konserwatorski.

Dużym wyzwaniem połączonym z wyjątkową odpowiedzialnością był transport z Nowego Sącza wystawy *Koncert na taflę szkła, czyli malarstwo Krzysztofa Okonia* obrazów malowanych na szkłe, niektórych wielkoformatowych, delikatnych, kruchych i wrażliwych.

Prowadzono stałe nadzory wewnętrzne oraz przy pracach konserwatorskich w Oblęgorku przy konserwacji szczytu elewacji i pałacu biskupów krakowskich w loggii wschodniej, kaplicy, alkierzach piętra, elewacji wschodniej korpusu głównego i w skrzydle południowym.

W wewnętrznej działalności konserwatorskiej skupiano się przede wszystkim na obiektach ze stałej ekspozycji wnętrz historycznych Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku.

W PP PKZ Warszawa zakończono prace przy gobelinie *Święta Rodzina*, z XVII w., a w SPT „Plastyka” w Warszawie przeprowadzono konserwację grafik przewidzianych na wystawę *Portrety wstawionych Polaków*.

W 1987 prowadzono wewnętrzne nadzory konserwatorskie, a także kontynuowano nadzór przy rewaloryzacji skrzydła południowego.

Wykonano²⁴ prace konserwatorskie m.in. przy obrazach:

- J. Pankiewicz, *Dziewczynka w czerwonej sukience*, płótno/olej
- W. Ślewiński, *Pejzaż morski w Bretanii*, płótno/olej
- S. Kamocki, *Pejzaż z łanami zboża*, płótno/olej
- M. Wawrzeniecki, *Ofiara na grobie wodza Słowian*, płótno/olej
- Z. Pronaszko, *Głowa rybaka*, płótno/olej
- J. Malczewski, *Alegoria Polski*, tektura/olej
- O. Boznańska, *Wnętrze pracowni*, płótno/olej

Obiekty przewidziane na wystawy przygotowano pod kątem ekspozycyjnym, dla obiektów papierowych wykonano passe-partout. Wystawy pakowano i przygotowywano do transportu, zwracając każdorazowo uwagę na ich bezpieczeństwo w trakcie przemieszczania. Konserwatorzy przejmowali wystawy po zakończeniu prezentacji, pakowali i konwojowali powrotnie do stałej siedziby.

²³ A. Oborny, *Kronika muzealna 1986*, Rocznik MNKi, t. 16, 1992, s. 410

²⁴ J. Kuczyński, *Kronika muzealna 1987*, Rocznik MNKi, t. 17, 1993, s. 342

Dla potrzeb Pracowni Konserwacji Mebli przejęto i zaadaptowano dolne pomieszczenie w przybudówce oficyny przy ul. Orlej. Przeprowadzono pełną modernizację pomieszczenia i wyposażono w podstawowe urządzenia do obróbki drewna.

Po konserwacji w specjalistycznych pracowniach konserwatorskich powróciły: pas kontuszowy z XVIII w, pas północnoafrykański z przełomu XIX/XX w., grafiki, dokumenty i druki oraz mapy, banknoty z okresu Insurekcji Kościuszkowskiej.

W 1988²⁵ oddano do użytku po rewaloryzacji skrzydło południowe, w którym usytuowano m.in. oczekiwane, odpowiadające wymogom konserwatorskim magazyny malarstwa, rycin i rzemiosła artystycznego. Stworzono w nich właściwe warunki i wykonano odpowiednie wyposażenie pozwalające na bezpieczne i odpowiadające współczesnym wymogom warunki przechowywania gromadzonych zbiorów.

Przeprowadzono prace konserwatorskie przy następujących obrazach:

- W. Tetmajer, *Przed chatą*, płótno/olej
- S. Wyspiański, *Kaczeńce*, tektura/olej
- E. Okuń, *Kobieta z mufką*, płótno/olej
- H. Czarnecki, *Portret Tadeusza Włozka*, płótno/olej

Prowadzono bieżące nadzory wewnętrzne, a także nadzory konserwatorskie przy elewacjach korpusu głównego i pracach konserwatorskich w alkierzach piętra pałacu.

W 1989²⁶ w Pracowni Konserwacji Dziel Sztuki kontynuowano prace przy obiektach z Galerii Malarstwa Polskiego, meblach oraz naczyniach etnograficznych.

- J. Malczewski, *Autoportret*, sklejk/olej
- J. Malczewski, *Pejzaż wiejski*, dykta/olej
- R. Hadziewicz, *Portret mężczyzny*, płótno/olej
- A. Kotsis, *Portret chłopca*, dykta/olej

Rozpoczęły pracę w pracowni Anna Studzińska i Hanna Piasecka na stanowiskach laborantek konserwatorskich, a przestał pracować Krzysztof Mielecki.

Pomieszczenia pracowni pomalowano i założono nowe oświetlenie.

Prowadzono szczegółowy przegląd konserwatorski w magazynach malarstwa, połączony z niezbędnymi pracami zabezpieczającymi.

Prowadzono stałe nadzory konserwatorskie. Udział we wstępnych pracach projektowych przy odtworzeniu Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego, związanych z rekonstrukcją sztukaterii i kolorystyki wnętrz, żyrandola, witraży, munduru i gablot.

Muzeum odebrało ryciny z albumu *Napoleona Ordy* i makatę sułańską po zakończeniu prac konserwatorskich.

PP PKZ O/Kielce rozpoczęły prace konserwatorskie przy stropie ramowym *Sąd nad arianami* w Trzecim Pokoju Biskupim.

W remontowanym budynku pomocniczym na dziedzińcu północnym, usytuowano nowe magazyny Działów Historii, Militariów, Numizmatycznego i Malarstwa.

²⁵ E. Wierzbicka, *Kronika muzealna 1988*, Rocznik MNKi, t. 17, 1993, s. 360-361

²⁶ E. Wierzbicka, *Kronika muzealna 1989*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 325

LATA 90. XX W.

Rozbudowano pracownie konserwatorskie pozyskując nowe pomieszczenie na parterze oficyny przy ul. Orlej, a dołączenie do zespołu konserwatora dzieł sztuki Aliny Celichowskiej, pozwoliło na poszerzenie zakresu specjalistycznej obsługi konserwatorskiej o obiekty na podłożu papierowym.

Powołano Dział Głównego Konserwatora, który przejął wszystkie obowiązki związane z problematyką konserwatorską dotyczącą zbiorów oraz ruchu muzealiów.

Rozwijano stały nadzór konserwatorski nad zbiorami, konserwację prewencyjną i bieżącą obsługę konserwatorską, kontynuując cykliczne przerwy i przeglądy konserwatorskie.

Rozpoczęto gromadzenie i archiwizowanie danych klimatycznych w formie cyfrowej.

Prowadzono prace konserwatorskie przy muzealiach dla potrzeb wystaw stałych.

Przygotowywano obiekty i sprawowano nadzór konserwatorski przy organizacji wystaw, a także pakowaniu i transporcie muzealiów.

Potrzebna była cała dekada do przeprowadzenia rewaloryzacji Apartamentu Biskupiego, pozwalającej przywrócić stan historyczny z XVII-XVIII wieku. Ścisłe współpracowano z Działem Konserwatorsko-Budowlanym.

W 1990 r.²⁷ kontynuowano prace konserwatorskie przy zbiorach Działów Malarstwa i Rzemiosła Artystycznego:

- K. Larisch, *Martwa natura*, płótno/olej
- A. Oleś, *Pałac w Kielcach*, papier/akwarela
- L. Dymitrowicz, *Pałac biskupi w Kielcach*, karton gwasz
- W. Szulc, *Rynek w Kielcach*, tektura płótno/olej
- M. Szczyrbuła, *Autoportret*, tektura/olej

Wykonano prace zabezpieczające i doraźne przy dwóch tapiseriach, portierach herbowych ze zbiorów Kurii Metropolitalnej w Krakowie.

Andrzej Miernik zrezygnował z pracy w Muzeum.

Kontynuowano szczegółowe przeglądy i prace konserwatorskie, tym razem malarstwa i mebli na ekspozycjach stałych.

Zakończono kilkuletnią konserwację XVII-wiecznych grafik, dokumentów pergaminowych i litografii, zlecaną przez SPT „Plastyka” w Warszawie.

Prowadzono stały nadzór prac konserwatorskich przy stropie ramowym *Sąd nad arianami*.

W związku z wymianą instalacji elektrycznej i c.o. w pałacu wykonywano prace zabezpieczające na ekspozycjach. Prowadzono stały nadzór konserwatorski oraz niezbędne badania tynków i pobiał, uzgadniając przebieg i miejsca montażu instalacji.

W 1991²⁸ uczestniczono w skomplikowanym przedsięwzięciu logistyczno-konserwatorskim, transportu 73 obrazów z Galerii w Sukiennicach w tym portretów, pejzaży i scen rodzajowych, do Kielc, gdzie w salach wystaw czasowych przy Rynku przygotowano czasowy pokaz. Od strony dziedzińca nad wejściem znacznie powiększono okno, zaopatrzone je w podest i podnośnik na wysięgniku, co pozwoliło na bezpieczny i sprawny transport skrzyń na sale wystawowe.

²⁷ E. Wierzbicka, *Kronika muzealna 1990*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 345

²⁸ E. Postoła, *Kronika muzealna, 1991*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 368

W tym samym roku przejęto z Muzeum Okręgowego w Radomiu panoramę Zygmunta Rozwadowskiego i Tadeusza Popiela *Bitwa pod Grunwaldem*, własność Lwowskiego Muzeum Historycznego. Obraz o wymiarach 5x10 m przewożono w kontenerze zwinięty na podwieszanym wałku. Ze względu na nietypowe wymiary przygotowano drewnianą pochylnię, dzięki której wniesiono obraz bezpośrednio na piętro i sale wystawowe. Obraz napięto i rozprężono na drewnianych krosnach, a potem ustawiono na ażurowym stelażu. Operacja zwrotu przebiegała podobnie, ale w odwrotnej kolejności, przy zachowaniu warunków pełnego bezpieczeństwa.

W Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki wykonano prace m.in. przy obrazach:

- J. v. Huysum, *Martwa natura z kwiatami*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Pochód Kozaków*, deska/olej
- S. Czajkowski, *Zagroda wiejska*, płótno/olej
- H. Lipiński, *Cygan z niedźwiedziem*, płótno/olej
- J. Fałat, *Polowanie na kaczki*, deska/olej

Przeprowadzono także prace konserwatorskie przy zabytkowych ramach, obiektach porcelanowych, świecznikach.

W Warszawie zakończono wieloletnią konserwację XVIII-wiecznego kobierca z herbem *Ogończyk*.

Prowadzono stały nadzór prac konserwatorskich przy stropie ramowym *Sąd nad arianami*.

1992 rok był okresem organizacji i uruchamiania nowego magazynu malarstwa w budynku pomocniczym na dziedzińcu północnym²⁹. Wyposażony w ruchomy regał siatkowy pomieścił obrazy z magazynów znajdujących się dotychczas w korpusie głównym pałacu oraz likwidowanej ekspozycji malarstwa współczesnego. Przeprowadzono szczegółowy przegląd konserwatorski 272 obiektów w magazynach malarstwa. Dokonano oceny stanu zachowania i zagrożeń, wykonując niezbędne prace konserwatorsko zabezpieczające.

Przeprowadzono konserwację obrazu R. Hadzewicza *Sieciech i Krzywousty*, oraz historycznych ram do obrazów Józefa Deskura.

Z Pracowni Konserwacji Tkanin PKZ w Warszawie po sześcioletniej konserwacji, odebrano XVII-wieczną tapiserię *Aleksander Wielki przyjmujący hołd*, a w SPT „Plastyka” zakończono konserwację XVIII-wiecznej mezzotinty na jedwabiu G.Ch. Kiliana *Triumf wiary*.

Kontynuowano stały nadzór prac konserwatorskich przy stropie ramowym *Sąd nad arianami*.

W 1993 prowadzono³⁰ stałe nadzory konserwatorskie nad zbiorami oraz przy konserwacji stropu T. Dolabelli *Sąd nad arianami*, a także podczas wymiany instalacji elektrycznej i alarmowej w pałacu.

Przeprowadzono przegląd obiektów na stałych ekspozycjach połączony z niezbędnymi pracami konserwatorskimi.

Wykonano prace konserwatorskie obrazów m.in.:

- Wł. A. Malecki, *Alpy Bawarskie*, tektura/olej
- S. Masłowski, *Zima*, papier/akwarela
- T. Rybkowski, *Portret H. Hillera*, deska/olej

²⁹ B. Paprocki, *Kronika muzealna 1992*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 380-381

³⁰ B. Paprocki, *Kronika muzealna 1993*, Rocznik MNKi, t. 19, 1998, s. 363-364

- J. Szermentowski, *Kościółek wiejski*, płótno/olej
 - H. Szczygliński, *Park Łazienkowski nocą*, płótno/olej
 - W. Wąsowicz, *Widok Tarquinii*, pł/pl.
 - E. Zak, *Zaduma*, tektura płótno/olej
 - NN, *Portret Józefa Czartoryskiego*, płótno/olej
- Kilkanaście ram poddano konserwacji, a kilka z zasobów magazynowych przystosowano do obrazów.

Kilkadziesiąt obiektów przygotowano do prezentacji na dwóch wystawach *Sztuka niemiecka. Polska kolonia artystyczna w Monachium* oraz *Pokolenie nadziei. Kielczanie 1918-1939*.

Przeprowadzono prace konserwatorskie przy kanapie i serwantce.

Andrzej Matoga z Muzeum Archeologicznego w Krakowie dokonał kolejnej rekonstrukcji popielnic z cmentarzyska kultury lużyckiej w Balicach.

W 1994³¹ prowadzono nadzór konserwatorski, a także uczestniczono w końcowej fazie prac konserwatorskich przy obrazach stropu T. Dolabelli *Sąd nad ariami*.

W Pracowni Konserwacji Dziel Sztuki prowadzono prace konserwatorskie przy następujących obiektach:

- NN, *Portret Antoniego F. Szańkowskiego*, płótno/olej
- W. Bednarski, *Pensjonarki w parku kieleckim*, płótno/olej
- E. Eibisch, *Most*, płótno/olej
- L. Wyczółkowski, *Hucułka*, płótno/olej
- R. Kramsztyk, *Vanitas Vanitatum*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Pejzaż*, płótno/olej
- S. Witkiewicz, *Portret Adolfa Dygasińskiego*, tektura/olej

Wykonano prace konserwatorskie przy zabytkowych ramach, a kilka przystosowano z zasobów magazynowych.

Konserwowano także meble:

- Fotel, XVI w.
- Sekretarzyk, XVIII w.
- Zydel, XVIII w.
- Fotel, XVI w.
- Serwantka, XIX w.
- Kredens, XIX w.
- Biurko, XIX w.

Oczyszczono srebrne monety z okresu II Rzeczypospolitej.

Wykonano passe-partout półangielskie i wiedeńskie.

Prowadzono przeglądy i prace doraźne podczas corocznej przerwy konserwatorskiej na ekspozycjach i w magazynach.

Nadzór konserwatorski nad zbiorami, a także przy zabezpieczeniu ekspozycji podczas wymiany instalacji elektrycznej w korpusie głównym pałacu.

Opiniowanie i przygotowanie opinii konserwatorskich dla obiektów użyczanych i przemieszczanych.

Nadzór konserwatorski przy pracach konserwatorskich w loggii ogrodowej – portale i obramienia okienne, filary i balustrada, a także sztukaterie monochromie.

³¹ B. Paprocki, *Kronika muzealna 1994*, Rocznik MNKi, t. 19, 1998, s. 385-386

Coroczną konserwację zbiorów własnymi siłami prowadzono w Dziale Przyrody.

W Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku cenne rysunki Piotra Stachiewicza, ze względów konserwatorskich wycofano ze stałej ekspozycji, zastępując je fotokopiami. Podobnie postąpiono z częścią cennych fotografii, które zastąpiono reprodukcjami.

Andrzej Matoga z Muzeum Archeologicznego w Krakowie wykonał kolejne rekonstrukcje popielnic z cmentarzyska kultury lużyckiej w Balicach.

W Pracowni Konserwacji Mebli Macieja Michaleckiego przeprowadzono konserwację kolbuszowskiego biurka.

Zakładowi Konserwacji i Wyrobu Mebli Stylowych Stanisława Więzika w Strzegonicach, zlecono konserwację zespołu mebli ze zbiorów Muzeum. Uczestniczono w komisjach konserwatorskich związanych z prowadzonymi pracami.

Dyrektor Muzeum powołał Zespół Konsultacyjny d/s Zespołu Pałacowego, do analizy oraz oceny bieżących i planowanych prac badawczych, projektowych i konserwatorskich.

W 1995³² rozpoczęto przygotowania i przejmowania eksponatów na planowaną wystawę *Sztuka niemiecka 1450-1800 w zbiorach polskich*. Wiązało się to z kilkudziesięcioma ekspedycjami ekipy konserwatorskiej, w trakcie których wypożyczone obiekty zaopatrzone w stosowne opinie konserwatorskie, zabezpieczano, pakowano i transportowano, z zachowaniem odpowiednich warunków i wymogów bezpieczeństwa.

W pracowni konserwowano:

- J. Brandt, *Orońsko*, płótno/olej
- S. Wałach, *Autoportret*, tektura/olej
- S. Górnicki, *Kazanie ks. Ściegiennego*, płótno/olej
- J. Mehoffer, *Planty krakowskie*, płótno/olej

Konserwacji poddano XIX-wieczne krzesła oraz kwietnik, ceramikę ćmielowską i miśnieńską puszkę na herbatę.

Oczyszczono i zabezpieczono monety ze zbiorów numizmatycznych.

Prowadzono stałe wewnętrzne nadzory konserwatorskie nad zbiorami i przy organizacji wystaw czasowych. Prowadzono nadzory przy pracach konserwatorskich i badaniach architektonicznych w Apartamencie Biskupim.

Zakończono prace konserwatorskie przy stropie ramowym T. Dolabelli *Sąd nad arianami*

Przedstawiciele muzealnej Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki uczestniczyli w komisjach konserwatorskich przy konserwacji mebli prowadzonej przez Zakład Konserwacji i Wyrobu Mebli Stylowych Stanisława Więzika w Strzegonicach.

W 1996³³ prowadzono obsługę i nadzór konserwatorski wystaw czasowych i użyczeń, bieżący nad zbiorami, pracach konserwatorskich i rewaloryzacyjnych prowadzonych w Apartamencie Biskupim. Udzielano się w Komisji Konserwatorskiej ds. Apartamentu Biskupiego.

Opiniowano projekty zastosowania klimatyzacji w korpusie głównym pałacu.

Kupiono pierwsze nawilżacze użyte na wystawie *Sztuka niemiecka 1450-1800 w zbiorach polskich*, przeznaczone docelowo na ekspozycje wewnątrz w korpusie głównym.

³² B. Paprocki, *Kronika muzealna 1995*, Rocznik MNKi, t. 19, 1998, s. 407-408

³³ B. Paprocki, *Kronika muzealna 1996*, Rocznik MNKi, t. 20, 2000, s. 296-297

Konserwowano:

- Brat Hilarion, skrzynia, XVII w.
- Ławka szkolna, XIX/XX w.
- J. Szermentowski, *Widok Kępy Puławskiej*, płótno/olej
- F. Kowarski, *Zima*, płótno/olej
- W. Weiss, *Upiór na wierzbie*, płótno/olej
- H. Czarnecki, *Portret Tadeusza Włozka*, płótno/olej
- J. Nowosielski, *Myjąca się dziewczyna*, płótno/olej
- NN, *Portret księżnej pruskiej Marii Eleonory*, deska/olej

Prace interwencyjne prowadzono przy tapiserii *Bitwa nad Granikiem*, z XVIII w.

Zewnętrzne zlecenia obejmowały konserwację rysunków i pasteli Stefana Żechowskiego (konserwacja dzieł sztuki Alina Celichowska), prace tapicerskie (Zakład Tapicerski Marka Szmajdla), naprawy wyrobów ze srebra i mosiądzu (metaloplastycy Roman Hnatyszak i Krzysztof Piotrowski z Kielc), porcelanowa tarcza zegara (Stanisław Morawski z Warszawy).

W 1997³⁴. Przerwa konserwatorska w pałacu i Oblęgorku, w trakcie której dokonano przeglądu muzealiów i wykonywano prace porządkowe, profilaktyczne i niezbędne doraźne. Opinie konserwatorskie i ekspertyzy obiektów pozyskiwanych do muzeum. Pracownia uczestniczyła w przejmowaniu obiektów na wystawy, ich zwrocie i objętych ruchem muzealiów.

Uczestniczono w przejmowaniu i transporcie obrazów, z których wiele wielkoformatowych powodowało problemy konserwatorskie zarówno w trakcie transportu, przemieszczania i przygotowania ekspozycji.

Trwały przygotowania konserwatorskie do pokazu prac Stefana Żechowskiego i planowanej nowej *Galerii Malarstwa Polskiego i Europejskiego Rzemiosła Artystycznego* w skrzydle północnym oraz wystawy monograficznej malarstwa Władysława Maleckiego.

Wykonane prace konserwatorskie:

- T. Awentowicz, *Pogrzeb chłopski*, płótno/olej
- Z. Stryjeńska, *Cztery rzemiosła*, płótno/olej
- A. Karpiński, *Portret kobiety*, płótno/olej
- E. Eibisch, *Portret Kielbasa*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Patrol powstańczy*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Pejzaż górski z jeziorem*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Pejzaż górski z wykrotem*, płótno/olej
- S. Setkowicz, *Wizja Sienkiewicza*, płótno/olej

Zakończono prace interwencyjne przy tapiserii *Bitwa nad Granikiem*.

Rozpoczęła pracę konserwator dzieł sztuki Alina Celichowska, specjalistka z zakresu konserwacji papieru i skóry.

Dzięki kolejnym nawilżaczom poprawiono warunki klimatyczne na stałych ekspozycjach w pałacu. Utrzymywanie właściwej wilgotności względnej powietrza ma szczególne znaczenie dla mebli, obiektów tekstylnych i papieru.

Na bieżąco prowadzono wewnętrzne nadzory konserwatorskie. Uczestniczono w Komisjach Konserwatorskich ds. Rewaloryzacji Apartamentu Biskupiego. Nadzór konserwatorski przy pracach w Apartamencie Biskupim – kominki i relikty kamiennych posadzek.

³⁴ B. Paprocki, *Kronika muzealna 1997*, Rocznik MNKi, t. 20, 2000, s. 329-330

W 1998³⁵ prowadzono prace konserwatorskie przede wszystkim przy obrazach przewidywanych do nowej *Galerii Malarstwa Polskiego...* oraz przygotowywanej ekspozycji współczesnego malarstwa polskiego.

Wśród ważniejszych realizacji konserwatorskich znalazły się:

- NN, *Portret Stanisława Augusta Poniatowskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Jana Wielopolskiego*, płótno/olej
- NN, *Portret Elżbiety Wielopolskiej*, płótno/olej
- Ł. Orłowski, *Portret Urszuli Wielopolskiej*, płótno/olej
- J. Ch. Lampi, *Portret Elżbiety Grabowskiej*, płótno/olej
- F. Pfanhauser, *Portret kobiety*, płótno/olej
- P. Michałowski, *Krakus na koniu*, płótno/olej
- F. Kostrzewski, *Pejzaż letni*, płótno/olej
- J. Chełmoński, *Powrót orszaku weselnego*, płótno/olej
- F. Pautch, *Na targu*, płótno/olej
- M. Jarema, *Krajobraz górski*, płótno/olej

Integralnymi zabiegami były prace konserwatorskie przy zabytkowych ramach stanowiących dopełnienie obrazów. Systematyczne i wieloletnie konsekwentne prace przywracające walory estetyczno-artystyczne ram i wzmacniające ich parametry techniczne, pozwoliły na uzyskanie oczekiwanego ekspozycyjnego stanu opraw prezentowanego na wystawach stałych i czasowych. Obrazy pozbawione ram otrzymały historyczne z zasobów magazynowych, lub współczesne stylowe.

Rok 1999³⁶ przebiegał pod znakiem przygotowań do wystawy monograficznej Władysława Maleckiego. Poddano konserwacji kolekcję muzealną, a także w niezbędnym zakresie część depozytów. Wystawę objęto pełną obsługą konserwatorską.

Przygotowano obiekty i transport broni palnej i białej ze zbiorów własnych, prezentowanych w Muzeum Zamkowym w Hörter-Corvey.

Kontynuowano nadzór konserwatorski przy rewaloryzacji Apartamentu Biskupiego.

Ważniejsze realizacje konserwatorskie:

- Wł. A. Malecki, *Pejzaż I*, papier/olej
- Wł. A. Malecki, *Pejzaż II*, papier/olej
- Wł. A. Malecki, *Immaculata*, płótno/olej
- Wł. A. Malecki, *Droga w lesie*, tektura/olej
- S. Witkiewicz, *Scena figuralna*, płótno/olej
- W. Barwicki, *Portret Józefa Brandta*, pł.kart.ol
- S. Postawka, *Portret Antoniego Colonna-Walewskiego*, papier/gwaz
- P. Michałowski, *Włóścianki francuskie*, papier/akwarela
- Szkatułka na biżuterię, drewno int./inkrust

Wykonano prace pozłotnicze przy zrekonstruowanej ramie stropowej w Druhim Pokoju Biskupim.

Prowadzono także prace konserwatorskie przy ramach, ceramice i broni.

Do zespołu dołączyła Małgorzata Misztal, konserwator dzieł sztuki.

³⁵ B. Paprocki, *Kronika muzealna 1998*, Rocznik MNKi, t. 21, 2003, s.107-108

³⁶ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 1999 r.* (mpis)

I DEKADA XXI W.

Przejmując pomieszczenia III piętra oficyny przy ul. Orlej i adaptując poddasze, zorganizowano Pracownię Konserwacji Papieru oraz zagospodarowano pokój socjalny.

Obecnie w pracowniach Działu Głównego Konserwatora prowadzone są kompleksowe prace konserwatorskie w zakresie:

- konserwacji malarstwa sztalugowego
- konserwacji ram zabytkowych i historycznych
- konserwacji zabytkowych mebli
- konserwacji obiektów papierowych
- konserwacji ceramiki i szkła

Pion konserwatorski przygotowuje opinie i ekspertyzy konserwatorskie.

Wykonywane są także prace konserwatorskie prewencyjne, interwencyjne i doraźne, obejmujące wszystkie rodzaje muzealiów (oprócz wymienionych także tkaniny, obiekty metalowe, skórzane i nietypowe) znajdujące się w zbiorach i kolekcjach muzealnych. Prowadzone są prace związane z bezpieczeństwem przechowywania i ekspozycji. W miarę potrzeb i możliwości wykonuje się prace badawcze i konserwatorskie przy zabytkowym wystroju trwałym w pałacu biskupów krakowskich.

Służba konserwatorska prowadzi stały nadzór konserwatorski nad zbiorami Muzeum i Oddziałów współpracując ze wszystkimi Oddziałami i Działami posiadającymi zbiory:

- Kontroluje, rejestruje i archiwizuje dane warunków ekspozycji oraz przechowywania zbiorów.
- Dokonuje okresowych, szczegółowych przeglądów konserwatorskich połączonych z porządkowaniem ekspozycji i magazynów.
- Prowadzi nadzór konserwatorski połączony z opiniowaniem przy organizacji wystaw i ruchu obiektów.
- Określa warunki i zasady konserwatorskie prowadzenia prac budowlano-konserwatorskich w zabytkowych obiektach.
- Uczestniczy w pracach Zespołu Konsultacyjnego ds. pałacu.
- Uczestniczy w pracach Komisji Zakupu Muzealiów.
- Komisjach konserwatorskich dotyczącymi przedsięwzięć konserwatorskich i budowlano-konserwatorskich w obrębie Wzgórza Zamkowego.

W 2000³⁷ prowadzono obsługę konserwatorską wystaw czasowych, opiniowano, pakowano i zabezpieczano do transportu, przejmowano i zwracano. Zapewniono nadzór konserwatorski i przygotowywano obiekty do wystawy *Ornamenta Ecclesiae*.

Ważniejsze realizacje konserwatorskie:

- Dawid Teniers Młodszy, *Cudowny potów ryb*, bl. olej. temp.
- NN, *Obraz wotywny H. Łączkowskiej*, deska temp.
- NN, *Zaśnięcie Matki Boskiej*, deska temp.
- NN, tryptyk – obraz główny *Sacra Conversazione*, skrzydło awers *Zmartwychwstanie* i *Wniebowstąpienie*, rewers *Ukrzyżowanie* i *Oplakiwanie*, deska temp. złoc.

³⁷ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2000 r.* (mpis)

- NN, *Portret Byrona* XIX w., płótno/olej
- NN, *Rodzina Marii*, deska temp.
- H. Czarnecki, *Portret cadyka*, płótno/olej
- Skrzynia drewniana, drewno okl. polit.
- NN, *Madonna z Dzieciątkiem*, drewno polichr.
- NN, *Chrystus na krzyżu*, drewno polichr.
- NN, *Chrystus na krzyżu*, drewno polichr.
- NN, *Krucyfiks*, kość. drewno polit.
- NN, *Matka Boska Niepokalanego Poczęcia*, drewno polichr. złoc.

Przeprowadzono kompleksowe, doraźne, prewencyjne i estetyzujące prace konserwatorskie przy ramach, rzeźbach, ceramice, tkaninach, obiektach metalowych. Przygotowywano oprawy dla obiektów eksponowanych.

Sprawowano nadzór konserwatorski przy końcowych pracach konserwatorskich w Apartamencie Biskupim.

Muzeum wzbogaciło się o nowe urządzenia nawilżające, dzięki temu powstały możliwości utrzymywania stabilniejszych warunków dla wrażliwych muzealiów.

Dotacje z programów MKiDN pozwoliły na wyposażenie pracowni konserwatorskich w specjalistyczne urządzenia konserwatorskie i diagnostyczne (stoły dublażowe próżniowy i niskociśnieniowy, kautery, lampy, kamera IR), pozwalające na stosowanie najnowszych technologii konserwatorskich.

Nastąpiła pełna digitalizacja fotograficznych oraz tekstowych dokumentacji konserwatorskich i ich archiwizacji, a pracownie stopniowo wyposażano w komputery.

W 2001³⁸ prowadzono szeroko zakrojoną bieżącą obsługę konserwatorską związaną z organizacją wystaw i ruchem muzealiów. Przygotowywano obiekty i sprawowano nadzór konserwatorski przy organizacji wystawy malarstwa Henryka Czarneckiego ze zbiorów własnych.

Ważniejsze realizacje konserwatorskie:

- H. Czarnecki, *Jeńcy w katedrze*, płótno/olej
- H. Czarnecki, *Studium w słońcu*, tektura/olej
- H. Czarnecki, *Portret księdza Józefa Łapota*, tektura/olej
- H. Czarnecki, *Portret dozorca*, płótno pilśnia/olej
- H. Czarnecki, *Gaździna*, tektura/olej
- H. Czarnecki, *Studium portretowe mężczyzny*, sklejka/olej
- H. Czarnecki, *Życie*, płótno/olej
- H. Czarnecki, *Sandomierz – widok z domem Długosza*, tektura/olej
- H. Czarnecki, *Widok na góry*, tektura/olej
- H. Czarnecki, *Pasmo lasu na tle górskiego szczytu*, tektura/olej
- NN, *Chrystus obnażany z szat*, płótno/olej
- J. N. Głowacki, *Morskie Oko*, płótno/olej
- Sekretarzyk podróżny, drew. for. polit. mos.
- Fotel, drew. snyc. polit.
- J. Deskur, *Portret Heleny Morsztyn*, tektura/past.
- J. Deskur, *W haremie*, karton akwarela gwasz

³⁸ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2001 r.* (mpis)

- J. Deskur, *Projekt polichromii*, kart. gwasz
- J. Deskur, *Pożar Troi*, kart. tusz

Przeprowadzono także doraźne, prewencyjne i estetyzujące prace konserwatorskie przy ramach, rzeźbach, ceramice, obiektach metalowych. Przygotowywano oprawy dla obiektów ekspozycyjnych.

Przygotowano referat *Sprawozdanie z prac restauratorskich w Apartamencie Biskupim* i uczestniczono w sesji związanej z udostępnieniem Apartamentu po rewaloryzacji.

Przeprowadzono i opracowano wstępne rozpoznanie konserwatorskie z programem prac i wyceną, stropów ramowych w Apartamencie Senatorskim.

W 2002³⁹ prowadzono obsługę konserwatorską wystaw czasowych, użyczeń i bieżący nadzór konserwatorski nad zbiorami, oraz przy wystawach czasowych.

Konserwowano m.in. muzealia:

- T. Kantor, *Scena rodzajowa*, płótno/olej
- T. Kantor, *Kobieta pod parasolką*, płótno/olej
- J. Firmanty, *Stara Korytnica*, płótno/olej
- NN, *Portret Teresy Uniechowskiej*, płótno/olej
- NN, *Portret Pauliny Wielopolskiej*, płótno/olej
- O. Boznańska, *Amazonka*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Widok Sandomierza od strony Wisły*, płótno/olej
- S. Filipkiewicz, *Pejzaż morski*, płótno/olej
- H. Droehmer, *Wanda*, papier ryc.
- Wachlarz z motywami roślinnymi i zwierzęcymi, papier akwarela
- R. Hadziewicz, *Wskrzeszenie Piotrowina*, papier tusz

Wykonano badania konserwatorskie ścian i prowadzono nadzór konserwatorski związany z wymianą instalacji c.o. we wnętrzach pałacu.

W 2003⁴⁰ prowadzono bieżące wewnętrzne nadzory konserwatorskie przy zbiorach i wystawach czasowych. Opiniowano obiekty użyczone i przejmowane. Rozpoczęto kompleksowe prace konserwatorskie kolekcji malarstwa i rysunków Rafała Hadziewicza, w związku z planowaną wystawą monograficzną.

Konserwowano muzealia:

- NN, *Sprzedanie Józefa przez braci*, płótno/olej
- J. Szermentowski, *Pejzaż nadrzeczny*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Wskrzeszenie Piotrowina*, papier rys. tusz
- R. Hadziewicz, *Maria wstępująca do świątyni*, papier olej
- R. Hadziewicz, *Studium kobiecego popiersia*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Portret mężczyzny*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Portret Jadwigi Głowackiej*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Portret kobiety*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Matka Boska z Dzieciątkiem*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Jan Chrzciciel*, płótno/olej
- Szafka Boule, drewno polit. markieteria

Remontowano pomieszczenia dla pracowni Konserwacji Papieru.

³⁹ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2002 r.* (mpis)

⁴⁰ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2003 r.* (mpis)

W 2004⁴¹ prowadzono bieżącą obsługę konserwatorską zbiorów, wystaw i ruchu muzealiów. Kontynuowano prace konserwatorskie przy pracach Rafała Hadziewicza oraz przeznaczone na ekspozycje stałe i wystawy czasowe.

Konserwowano m.in. następujące obiekty:

- J. Szermentowski, *Krajobraz nadrzeczny*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Święty uzdrawiający dziecko*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Popiersie starszego mężczyzny*, tekura/olej
- NN, *Madonna z Dzieciątkiem*, płótno/olej
- W. Kugler, *Burza*, płótno/olej
- R. Kramsztyk, *Port bretoński*, tektura/olej
- W. Nałęcz, *Skala Czackiego nad Dniestrem*, płótno/olej
- A. Misiowski, *Portret Franciszka Wielopolskiego*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Zabójstwo św. Piotra*, karton/olej
- K. Szmet, *Portret Stefana Żeromskiego*, tektura/olej
- J. Rubczak, *Pejzaż z południa Francji*, tektura/olej
- Stolik pod samowar, drewno
- Naczynie z wieczkiem, szkło, krysz. mos. złoc.
- Wazon, porcelana malowana, szklowie
- Wazon, porcelana malowana, szklowie
- Flakon, szkło
- Wazonik z podstawką, porcelana malowana, szklowie
- Mapa Królestwa Polskiego z 1867 r., papier/płótno

Przygotowano obiekty i transport wystawy *Szkło europejskie XVII-XX w. ze zbiorów MNKi* do Muzeum Huty Szkła w Gernheim.

Uczestniczono w pracach przywracających charakter i wystrój kaplicy w Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Organizowano i urządzano Pracownię Konserwacji Papieru na ostatniej kondygnacji oficyny przy ulicy Orlej.

W 2005⁴² prowadzono bieżącą obsługę konserwatorską zbiorów i prace konserwatorskie przy obiektach przewidywanych na wystawy *Motywy mitologiczne...* i *Sztuka kielecczyny po 1945 r....*, oraz kontynuowano przy pracach Rafała Hadziewicza.

Wybrane konserwowane obiekty:

- H. Piątkowski, *Portret W. Gołębiowskiego*, płótno/olej
- R. Niesiołowski, *Starzec czytający gazetę*, płótno/olej
- Z. Lenartowicz, *Dziewczyna w stroju ludowym*, płótno/olej
- J.Z., *Portret kobiety w welonie*, płótno/olej
- NN, *Portret Józefa Sienkiewicza*, płótno/olej
- W. Ślewiński, *Astry*, płótno/olej
- S. Prauss, *Łysica*, sklejk/olej
- H. Krzetuska, *Akt siedzący*, płótno/olej
- W. Bartoszewicz, *Jesień*, sklejk/olej
- Wazonik Galle, szkło warstw.

⁴¹ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2004 r.* (mpis)

⁴² M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2005 r.* (mpis)

- Amfora, ter. malow. podszkl.
- Miska, faj. malow. podszkl.
- Talerz, fajans, kalk.
- Mapa Europejskiej Rosji i Syberii, papier/lit.
- Mapa Poglądowa Królestwa Polskiego, papier/lit.,
- R. Prauss, *Zaprzęg pod Karczówką*, papier/akwarela
- B. Cetner, *Parasolki*, bib. monot.

Prowadzono nadzór konserwatorski przy pracach remontowych w kaplicy Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego, pracach budowlano-konserwatorskich tarasu i wnętrza pałacyku w Obłęgorku oraz przyziemiu i loggii zachodniej pałacu.

Realizując projekt konserwacji map dla wzbogacenia ekspozycji stałych z programu MKiDN, wzbogacono wyposażenie pracowni o urządzenia konserwatorskie w tym m.in. cyfrową kamerę IR IRIS, lustrzanekę cyfrową Canon, skaner do negatywów Nikon, mikrostolik niskociśnieniowy.

Z końcem roku rozpoczęto remont pracowni z wymianą instalacji elektrycznej.

W 2006⁴³ kontynuowano prace remontowe w pracowniach. Obok bieżącej obsługi konserwatorskiej, prowadzono przygotowania obiektów na wystawy *Motywy mitologiczne...*, *Sztuka kielecczyny po 1945 r...* i *Gwiazdozbiór czyli Sienkiewicz, a środowiska artystyczne*.

Ważniejsze realizacje konserwatorskie:

- NN wg Guido Reniego, *Cztery pory roku*, płótno/olej.
- NN, *Wenus i Adonis*, płótno/olej.
- H. Gedron-Eydziatowicz, *Sybilla*, płótno/olej.
- J. Stocki, *Zakrzówka – pejzaż wiejski letni*, tektura/olej.
- NN, *Portret Aleksandra Sołtyka*, płótno/olej.
- Szyld szkoły ewangelickiej, blacha olej.
- J. Malczewski, *Portret Henryka Józefa Sienkiewicza*, deska/olej.
- B. Crivellari, *Ulisses*, pap./miedzioryt
- E. Wattier, *Madame de Pompadour*, pap./litografia
- E. Wattier, *L'Arte de l'Âmitié*, pap./litografia
- E. Wattier, *Miłość pokonująca Czas*, pap./litografia
- F. Lotha, *Łuk triumfalny*, pap./akwaforta
- F. Lotha, *Statua Ludwika XV*, pap./akwaforta
- F. Fricke, *Apoteoza Napoleona*, pap./litografia
- Waza, terrakota szkliwiona i malowana
- Cácie-pot, fajans szkliwiony i malowany
- Talerz, porcelana, szkliwienie, malowanie
- Cácie-pot, biała glina
- Amfora z gryfami, porcelana
- Talerz, porcelana
- Zegar, mos. drew. polichr. złoc.
- Zegar kominkowy
- Zegar nocny
- Miniatura *Kolumny Kastora*, alabast.

⁴³ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2006 r.* (mpis)

Nadzory konserwatorskie przy pracach budowlano-konserwatorskich w kaplicy, baszcie północno-wschodniej, loggii zachodniej oraz przedsionku i baszcie półn.-wsch. w pałacu, a także korytarzu skrzydła północnego.

Przywracanie i organizacja pracowni po remoncie.

W 2007⁴⁴ prowadzono stały nadzór konserwatorski zbiorów Muzeum Narodowego. Prowadzono także prace konserwatorskie do wystaw *Pasja Zbierania. Kolekcja R. Janiaka* oraz planowanych *Donatorzy MNKi* i *Najcenniejsze zabytki MNKi*.

Przeprowadzono prace konserwatorskie m.in. przy następujących obiektach:

- S. Kamocki, *Wiosna*, płótno/olej
- J. Pankiewicz, *Topole*, płótno/olej
- NN, *Kobieta grająca na gitarze*, płótno/olej
- J. Pankiewicz, *Portret mężczyzny*, płótno/olej
- R. Hadziewicz, *Święty uzdrawiający dziecko*, płótno/olej
- F. Piwarski, *Pejzaż miejski*, płótno/olej
- F. Faworski, *Portret Jana Linowskiego*, płótno/olej
- S. Szygell, *Martwa natura*, sklejk/olej
- S. Szygell, *Przed burzą*, sklejk/olej
- S. Szygell, *Kopy w słońcu*, skl.ol.
- S. Dąbrowski, *Wklejka nocą*, tektura/olej
- S. Dąbrowski, *Chmury*, płótno/olej
- S. Dąbrowski, *Ruiny zamku*, płótno/olej
- S. Dąbrowski, *Front budynku*, płótno/olej
- S. Dąbrowski, *Ruiny zamku*, płótno/olej
- S. Dąbrowski, *Kościółek wiejski*, płótno/olej
- J. Klukowski, *Portret Kielbassa*, karton/pastel
- J. Klukowski, *Pejzaż*, karton akwarela
- S. Noakowski, *Wnętrze kościoła z apsydą*, papier/tusz
- NN, *Portret Leona Wierzbowskiego*, papier/pastel
- Waza, fajans kalkom. szkliv.
- Kufel, fajans i cyna mal. ręcz. szkliv.
- Talerz, fajans mal. ręcz. szkliv.

Prowadzono liczne prewencyjne, doraźne i estetyzujące prace konserwatorskie przy muzealiach przewidywanych na wystawy czasowe i użyczenia zewnętrzne.

Sprawowano nadzory konserwatorskie przy pracach malarskich w Sali Ekonomicznej pałacu, podczas wymiany okien na parterze pałacu i pałacyku w Oblęgorku.

Prowadzenie stałego nadzoru konserwatorskiego przy stropie ramowym *Rokowania polsko-szwedzkie* T. Dolabelli w Pierwszym Pokoju Senatorskim.

W oficynie przy ul. Orlej, po adaptacji poddasza ulokowano Pracownię Konserwacji Papieru, a na jej dawnym miejscu pokój socjalny.

W 2008⁴⁵ kontynuowano przygotowania do wystaw *Donatorzy MNKi* i *Najcenniejsze zabytki MNKi*.

⁴⁴ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2007 r.* (mpis)

⁴⁵ M. Mazurek, *Sprawozdanie z działalności Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki za 2008 r.* (mpis)

Wybrane realizacje konserwatorskie:

- NN, *Zuzanna i starcy*, płótno/olej
- NN, *Diana*, płótno/olej
- J. Pankiewicz(?), *Portret mężczyzny*, płótno/olej
- NN, *Portret Jakuba Ludwika Sobieskiego*, płótno/olej
- J.N. Głowacki, *Pejzaż z okolic Ojcowa*, pap. ol.
- F.K. Lampi, *Portret kobiety w czepku*, płótno/olej
- J. Ejsmond, *Szarża ułanów nadwiślańskich*, płótno/olej
- NN, *Grająca na tamburynie*, płótno/olej
- F. Żmurko, *Portret kobiety*, deska pap. ol.
- J. Malczewski, *Pytia*, tektura/olej
- NN, *Pieta*, drewno
- NN, *Zakonnik*, drew. polichr. złoc.
- *Muszkiet*, żelazo kute, drewno
- *Fotel*, fornir, snycerka, polit. złoc. tapic.
- *Komoda*, drew. fornir.polit.
- NN, *Portret Zofii z Gutowskich Wierzbowskiej*, pap. past.
- E. Kuczyński, *Pejzaż*, pap. drzew.
- Plan więzienia w Kielcach, brist. tusz. akwarela.
- J. Szermentowski, *Pejzaż górski*, papier akwarela.
- J. Szermentowski, *Kościółek wiejski*, karton/akwarela.
- Dzbanek, porcelana.
- Misa, fajans
- Pólmisek, porcelana
- Talerzyk, fajans
- Sosjerka, fajans
- Koszyczek, fajans

Wykonano szerokie prace konserwatorskie prewencyjne, doraźne i estetyzujące przy malarstwie, ramach, rzeźbach, meblach, numizmatach, porcelanie, obiektach na podłożu papierowym, archeologicznych i etnograficznych

Kontynuowano nadzór konserwatorski przy stropie ramowym T. Dolabelli *Rokowania polsko-szwedzkie za panowania króla Władysława IV*.

W DZIALE GŁÓWNEGO KONSERWATORA PRACUJĄ

Marek Mazurek – konserwator dzieł sztuki, główny specjalista, główny konserwator MNKi

Alina Celichowska – konserwator dzieł sztuki, starszy konserwator

Małgorzata Misztal – konserwator dzieł sztuki, adiunkt konserwatorski

Hanna Piasecka – adiunkt konserwatorski

Piotr Sieradzki – starszy renowator konserwatorski

Anna Studzińska – renowator konserwatorski

W latach poprzednich w pionie konserwatorskim pracowali także wymienieni w kolejności chronologicznej:

Lech Musitowski – konserwator dzieł sztuki, kierownik pracowni konserwacji Dzieł Sztuki

Honorata Miklaszewska – technik konserwatorski

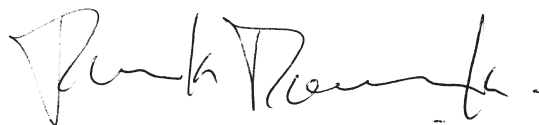
Jan Błyskosz – konserwator dzieł sztuki, kierownik pracowni

Teresa Majta – technik konserwatorski

Barbara Stosik-Blyskosz – technik konserwatorski
Maciej Michalecki – renowator – stolarz
Krzysztof Mielecki – technik konserwatorski
Dorota Danielczenko-Iliew – historyk sztuki, adiunkt konserwatorski
Andrzej Miernik – technik konserwatorski

PUBLIKACJE:

- Szunke N., *Konserwacje obrazu Witolda Wojtkiewicza, Portret Maryny Raczyńskiej* Rocznik MŚ, t. 7, 1971, s. 293-312
- Szunke N., *Konserwatorskie odkrycie w obrazie J. Szermentowskiego*, Rocznik MŚ, t. 8, 1973, s. 397-406
- Szunke N., *Próżniowy stół podgrzewany do dublowania obrazów w Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu*, Rocznik MŚ, t. 8, 1973, s. 407-414
- Szunke N., *Dublaż przejrzysty obrazu z 1840 roku*, Rocznik MŚ, t. 9, 1975, s. 483-498
- Szunke N., *Dwa portrety z Podklasztorza Sulejowskiego i ich konserwacja*, Rocznik MNKi, t. 11, 1980, s. 167-178
- Celichowska A., *Konserwacja dekoracji snycerskiej stropu ramowego z obrazem Sąd nad arianami w pałacu biskupim w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 18, 1995, s. 223-232
- Celichowska A., *Konserwacja obrazów stropu ramowego Sąd nad arianami w pałacu w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 19, 1998, s. 285-300
- Celichowska A., *Restauracja elewacji ogrodowej pałacu w Kielcach*, Rocznik MNKi, t. 19, 1998, s. 275-284
- Mazurek M., Szelejewski A., *Restauracja Apartamentu Biskupiego pałacu biskupów krakowskich w Kielcach. Założenia i realizacja*, Rocznik MNKi, t. 21, 2003, s. 47-54.

ART CONSERVATION DEPARTMENT

The Museum of the Polish Sightseeing Society was established in 1908 and in the same year gathering its collection was started. The museum first custodian was Szymon T. Włoszek. Art conservation was responsibility of Władysław Kosterski and Zdzisław Lennartowicz, an amateur painter and an amateur archeologist.

In 1916 Władysław Kosterski, after his come-back from German captivity, started photographic section, also took up weapon conservation. In the inter-war period art conservation was rather accidental, especially because of hard financial situation.

After the Second World War, the most serious problem, apart from lack of space, was bad state and progressing degradation of exhibits, which were bereft of proper professional conservation care. The need of establishing conservation workshop was connected with planning modernization of exhibition and partial change of museum profile.

In 1962 Painting and Sculpture Conservation Workshop was created. Its direct organizer and first executive was an art conservator Lech Musitowski. Professional art conservation was started, what was really important for fast developing institution. It faced problems with taking care of various exhibits, including art works, archive materials, historical memorabilia, ethnographic, archeological and natural objects.

In 1965 in the castle in Szydłowiec Conservation Branch was officially open. It was managed by an art conservator Norbert Szunke. Tasks of that new branch included conservation services in its main institution and other regional museums bereft of art conservation as well as conservation of objects that were pointed out by Province Art Conservator in Kielce.

In the 1970s department was run by an art conservator Jan Błyskosz, who introduced a system of regular conservation service. In 1981 Błyskosz took the position of a main conservator on Wawel and his successor became an art conservator Marek Mazurek, who keeps this position till now.

In the first decades, activity of the art conservation workshop was limited to conservation works on paintings and casual interventions. Then it was broadened to supervising and current conservation service. Museum development, together with taking over former Cracow bishops' palace, growing collection and finally widening of museum activity, caused gradual broadening of responsibilities of conservation service created at the turn of the 1980 and 1990.

Nowadays, comprehensive conservation works are carried out: conservation of easel painting and historic frames, historic furniture, paper objects, ceramics and glass.

Whole collection is covered with temporary and interventionist conservation service. Opinions and expert's reports are made, and, when necessary, research and maintaining works on historic palace interiors are carried out.

Conservation Department systematically supervises all museum exhibits in cooperation with other departments and branches, monitors and registers conditions in which museum objects are presented and kept in the storerooms. Department staff is also responsible for periodical inspections connected with ordering expositions and storerooms, supervises conservation service during displays, defines conditions and rules under which renovation and conservation works are carried out. Conservation personnel also take part in the works of Advisory Team about Palace and conservation commissions related to conservation and renovation works on the castle hill.